

др Буба Стојановић
Универзитет у Нишу, Учитељски факултет у Врању

Оригинални
научни рад

др Зорица Цветановић
Универзитет у Београду, Учитељски факултет

Мишљења учитеља о оштим стандардима испитних за најредни ниво у настави српског језика

Резиме: У настави српског језика највећа пажња посвећује се просечном ученику са тежњом да се остваре образовни стандарди за основни и средњи ниво испитних. За подизање квалитета наставе и обезбеђивање услова за развој ученика веома је значајно колике су могућности усмеравања наставе ка најредном нивоу стандарда. У раду се, са методичког аспекта, анализирају оштим стандарди испитних за крај првог циклуса образовања за најредни ниво у српском језику. Због важне улоге учитеља, значајна су њихова мишљења о могућностима ученика за достизање најредних нивоа стандарда. У раду су приказана мишљења двестина учитеља о практичном значају стандарда испитних у разредној настави. Циљ рада је да се прикажу и анализирају стандарди за најредни ниво образовних испитних у настави српског језика и мишљења учитеља о томе да ли стандарди усмеравају наставу ка индивидуализацији и бољим испитним ученика. Резултати испитивања показују да ученици могу да достигну најредне нивое у одређеним предметним областима, а најредни ниво у области граматики и лексикологије учитељи су издвојили као најсложенији.

Кључне речи: образовни стандарди, најредни ниво, настава српског језика, испитних ученика.

Увод

Ради превазилажења слабости традиционалне школе, усмерене ка просечном ученику, са тежњом подизања квалитета наставе и усаглашавања са потребама и могућностима ученика различитих способности, Министарство просвете и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања уводе опште стандарде постигнућа ученика у наш образовни систем.

Суштина образовних стандарда је подизање квалитета наставе, а циљ је допринос постизању сигурног успеха у основном образовању, и то адекватним избором наставне методологије, примене сваком појединачном ученику и његовим могућностима.

Праћење и вредновање знања, способности и вештина ученика били су болна тачка садашње школе и велики проблем савесном и одговорном наставнику. Како објективно про-

ценити стечена знања, вештине и умења ученика? Како створити подстицајно окружење да се свако такмичи са самим собом, а не са другима у одељењу? Како проверити оствареност постављених циљева и задатака у оквиру наставе одређеног предмета? Разрешавању ових и многих других дилема у вези са постигнућима ученика и резултатима рада наставника у значајној мери доприноси примена образовних стандарда у настави. Примена образовних стандарда ће омогућити да образовни рад буде ефикаснији и квалитетнији, а вредновање резултата објективније и поузданије (*Образовни стандарди за крај обавезног образовања*, 2009: 8).

Оно што чини посебну вредност образовних стандарда јесте преко потребна индивидуализација наставе, која је на овај начин присутна макар на три нивоа сложености. Тиме се пружа шанса сваком ученику, а посебно даровитом, да достигне највиши ниво и у наставку школовања, „држећи се“ напредног нивоа, успешно развија своју личност, негује самосталност, индивидуалност и креативност. Очекује се да ће око 25% ученика постићи овај ниво, а знања и умења са овог нивоа су трансферна, пре свега, на наставак школовања.

Општи стандарди постигнућа ученика за напредни ниво у настави српског језика

Стандарди постигнућа ученика за крај првог циклуса обавезног образовања који се односе на предмет српски језик разврстани су према областима, и то: говорна култура, вештина читања и разумевање прочитаног, књижевност, писано изражавање, као и граматика и лексикологија. Све области, осим говорне културе, имају основни, средњи и напредни ниво постигнућа. На напредном нивоу, као трећем и најсложенијем, очекује се од ученика да анализира садржаје, упоређује их, разликује, критички суди о њима, износи лични став, повезује раз-

личита знања, примењује их и сналази се и у новим и нестандартним ситуацијама (*Образовни стандарди за крај обавезног образовања*, 2009: 6). Као што се може закључити, напредни ниво подразумева максимално интелектуално ангажовање ученика како би потврдио своје способности, проверио знања и учврстио умења савлађујући садржаје одређеног предмета. Образовни стандарди на напредном нивоу постоје за следеће области наставе српског језика:

- вештина читања и разумевање прочитаног;
- писано изражавање;
- граматика и лексикологија;
- књижевност.

Област говорне културе има стандарде на једном нивоу. Тако се претпоставља да су стандарди постављени за све и да нема ученика који могу да се истакну у говорном изражавању. Такав приступ нема методичког оправдања, јер се на говорном изражавању деце много ради у предшколским установама, а посебно у припремном предшколском програму, односно „нултом разреду“, који је данас део обавезног образовања деце у Србији. Методичка претпоставка да не постоји више нивоа према којима се могу разврстати постигнућа ученика у говорној култури показује да се приликом израде стандарда најмање водило рачуна о усменом изражавању у разредној настави.

Вештина читања и разумевање прочитаног

Стандарди у оквиру ове области хијерархијски су поређани по сложености. Имајући на уму комплексност процеса читања и разумевање прочитаног, за живот савременог човека ова вештина подразумева низ сложених мисаоних радњи и операција којима би требало успешно да овлада напредни ученик. У оквиру ПИСА програма читалачка писменост се дефинише као: *разумевање, коришћење и размишљање о*

писаним текстовима да би се постигли лични циљеви, развила знања и вештини и да би се иницијирало у друшћу (Pavlović Babić, Baucal, 2013: 41). Према томе, стандарди који се односе на читање могу се повезати са читалачком писменошћу, на којој се ради свуда у свету. Први стандард у оквиру вештине читања за напредни ниво (1СЈ.3.2.1) подразумева да после читања, за које се очекује да је са разумевањем, ученик може да изведе сложеније закључке на основу текста. Очекује се и да, користећи информације из различитих делова текста, све сазнато повезује и успешно тумачи како би извео сложеније закључке о садржини. С обзиром на то да техника читања не подразумева само читање линеарног текста, занимљиво је испитати како ученици повезују и обједињују информације које су исказане различитим симболима (табелама, графичким приказима, схемама и сл.) – стандард 1СЈ.3.2.2. Овај стандард подразумева дивергентно мишљење, а од ученика се очекује да има развијену моћ запажања и тумачења различитих појединости у вези са текстом ради потпунијег сагледавања појединости у различитом контексту. Трећим стандардом, 1СЈ.3.2.3, очекује се да ученик поседује способност разликовања различитих гледишта заступљених у информативном тексту (на пример, мишљење аутора текста, мишљење учесника у догађају). То подразумева измештање ученика из своје позиције и тумачење информација из визуре другог, са тежњом да се задржи веродостојност исказаних информација. Одвајање битног од небитног, издвајање главног лика од споредних, истраживање текста да би се извели сложенији закључци на основу сазнатог у њему, истицање кључних реченица којима се поткрепљује речено – задатак је ученика у оквиру четвртог стандарда (1СЈ.3.2.4). Од ученика се очекује да успешно резимира наративни текст, који је по правилу дужи, да истакне оно што је битно, наведе кључне догађаје, истакне главне ликове и тиме у кратким цртама преприча сазнато. Очекује се највиши ниво у знању,

вештинама и умењу да се сазнато искаже, а то је креирање новог, неоткривеног, иновативног приступа садржају, чиме се негује оригиналност и креативност даровитих ученика. Следећи стандард, 1СЈ.3.2.5, подразумева да ученик може успешно да представи прочитани и сазнати, дубоко емоционално доживљени, текст у некој одговарајућој нелинеарној форми. То подразумева и да податке сазнате у тексту уноси у, на пример, табелу или дијаграм. Када су информативни текстови у питању, од ученика се очекује да на напредном нивоу успешно процењује сврху текста у односу на предвиђену намену (стандард 1СЈ.3.2.6). Предвиђа се да ученик може да одговори на питање да ли тим текстом читалац долази до потребних, правих информација или постоји други текст који би био бољи. Треба проценити који од два понуђена текста боље описује дату слику, да ли је упутство за неку (познату) игру потпуно, да ли су сви кораци у једном алгоритму за припрему неке посланице дати исправним редоследом, да ли опис годишњег доба даје логичан склад појединости и сл. Остваривост овог стандарда подразумева изражену пажњу, логичко мишљење, здраворазумско расуђивање и аргументовано закључивање неопходно ученику за сналажење у многим животним ситуацијама. Вредносни ставови, као највиши у рангу, тема су последњег стандарда у овој области, на напредном нивоу (1СЈ.3.2.7). Вредносни суд о књижевном делу, главном лику, било позитивном или негативном, објашњење догађаја, поступака и понашања ликова, личног става (слагања или неслагања са свим оним што је сазнато), уз аргументовано навођење појединости из текста или аргументација на основу појединости из властитог искуства – сигурни су показатељи високо развијене читалачке вештине и успешног разумевања прочитаног. Укупно седам стандарда за напредни ниво, који се односе на читање, подразумевају вешту манипулацију детаљима из текста, повезивање са личним искуством, креативно домаштавање и логичко закључивање.

Књижевност

Представља специфично наставно подручје које обухвата тумачење текста, као и лични став реципијента, изразиту индивидуалност у дубини и ширини доживљаја књижевног дела. Ова наставна област је на напредном нивоу мерљива кроз три стандарда. Књижевна компетентност ученика на овом нивоу сагледава се кроз начин на који тумачи особине, понашање и поступке ликов позивајући се на текст, што је мера првог образовног стандарда ове области – 1СЈ.3.5.1. Као што се може закључити, за постигнуће овог стандарда пресудан је учеников емоционални доживљај дела и методичко вођење анализе коју остварује учитељ. Наведени стандард је истовремено и основа за постигнуће у оквиру следећег (1СЈ.3.5.2), који подразумева уочавање узрочно-последичних веза међу догађајима у тексту. Узрочно-последична повезаност подразумева потпуну рецепцију дела, добро запажање, развијено логичко мишљење и критичко расуђивање својствено комплетној и свестраној личности ученика, добром истраживачу и детаљисти. Пишчеве мисли у делу тешко је тумачити, а с обзиром на то да је књижевно дело вишезначна творевина, оно дозвољава наградњу, наставља да живи у машти активног и мотивисаног читаоца. Најмлађи реципијент читањем и уживањем у вредном књижевном делу позван је и да га мења, дограђује, домаштава и открива нове идеје, тумачи многоструке пишчеве поруке, аргументовано их поткрепљујући деловима текста (стандард 1СЈ.3.5.3), чиме доказује емоционално, естетско и етичко које одражава целокупну личност.

Писано изражавање

У млађим разредима основне школе веома је сложена активност која обухвата примену научених граматичких и правописних правила, као и изражавање својих мисли, идеја и осећања писменим говором. У разредној настави учени-

ци науче да самостално пишу саставе. Напредни ниво постигнућа ученика за крај првог циклуса образовања у писаном изражавању има шест стандарда који се односе на самостално писање. Реченица која се формулише у писменом запису чини темељ правилног изражавања. Тако, први стандард (1СЈ.3.3.1) подразумева да ученик пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама, као и да користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене. Стандард 1СЈ.3.3.2. односи се на сам текст, односно следећи елемент који чини писмено изражавање. Напредни ниво постигнућа предвиђа да ученик јасно структурира текст и добро распоређује информације унутар текста и пасуса. Језичко-стилски израз у писменом изражавању треба да се прилагођава типу текста (1СЈ.3.3.3). Ученик треба да зна како да пише када препричава, пише о догађају, извештава. Ученик на напредном нивоу постигнућа саставља кратак експозиторни текст, према стандарду 1СЈ.3.3.4. Богатство речника и коришћење адекватних речи у контексту обухваћено је стандардом 1СЈ.3.3.5, који се односи на то да ученик користи богат фонд речи (у односу на узраст). Стандард 1СЈ.3.3.6. подразумева да ученик издваја пасусе и тако адекватно распоређује тематску грађу док пише.

Грамајшка и лексиколоџија

Укупно имају пет стандарда за напредни ниво постигнућа. У подобласти граматики истакнуто је да се ученичка постигнућа посматрају преко типичних школских примера. Тако, у стандарду 1СЈ.3.4.1. стоји да ученик треба да именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе). Други стандард из ове подобласти подразумева примену знања, јер ученик уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју (1СЈ.3.4.2). Један стандард који се одно-

си на синтаксу, 1CJ.3.4.3, подразумева да ученик препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин. Стандарди који се односе на ову област прате методичке нивое учења у настави граматике. У методичкој литератури постоје нивои учења наставе граматике који подразумевају поступност усвајања знања из ове области. Тако постоје нивои: *уочавања, њрејознавања, дефинисања, рејродуције, њримене и стваралачки ниво* (Милатовић, 2011: 383). Стандарди подразумевају именовање језичких појава и примену знања о њима, а немају методичке нивое дефинисања и стваралачке примене, који се у пракси, кроз различите захтеве, могу успешно остварити. У подобласти лексикологија ученик треба да одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени (1CJ.3.4.4) и употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу (1CJ.3.4.5). Ова два стандарда се остварују уз помоћ текста или у свим облицима усменог и писменог изражавања.

Образовни стандарди постигнућа за крај првог циклуса основног образовања могу бити остварени ако их учитељ укључи у планирање и реализацију наставе водећи рачуна о многим чиниоцима наставног процеса. Јер „није довољно да се наставницима ’сервирају’ стандарди, да их они прочитају, сазнају шта им је садржај, већ морају имати прилику да их продискутују, добро разумеју и анализирају из угла специфичности услова у којима раде“ (Пешикан, 2012: 16). Учитељ мора увек да има на уму своје ученике и да стандарде остварује темпом који ђацима погођује и онако како је то њима најкорисније.

Методолошка утемељеност истраживања

Предмет истраживања је испитивање мишљења учитеља о напредном нивоу образовних постигнућа ученика за крај првог циклуса

образовања. Учитељи су се изјашњавали о томе из које области предмета је могуће најпре достићи напредни ниво, да ли ови нивои доприносе индивидуализацији наставе и помажу да сви ученици боље напредују.

Задачи истраживања су: 1. утврдити из које области предмета се најпре може достићи напредни ниво у настави српског језика; 2. испитати да ли стандарди усмеравају наставу ка бољим постигнућима свих ученика; 3. утврдити да ли стандарди доприносе евалуацији ученика који брже напредују.

Основна метода истраживања је дескриптивна, а техника која је употребљена у истраживању јесте анкетање учитеља. Инструмент истраживања је скала за испитивање мишљења учитеља.

Хијојезе истраживања. Приликом истраживања кренули смо од неколико претпоставки: 1. Према мишљењу учитеља, већи број ученика може да достигне стандарде за напредни ниво образовних постигнућа; 2. Учитељи издвајају стандарде за напредни ниво у области граматике и лексикологије као најсложеније; 3. Нивои постигнућа на напредном нивоу веома помажу у усмеравању напредних ученика и индивидуализују наставу српског језика.

Узорак истраживања. Узорак испитаника чини двеста двадесет два учитеља из основних школа у Србији.

Табела 1. Стручна спрема испитаних учитеља

Стручна спрема	f	%
Средња	1	0,5
Виша	30	13,5
Висока	191	86,0
Укупно	222	100,0

Из Табеле 1 се види структура узорка учитеља. Високу стручну спрему има 86% учитеља, вишу стручну спрему 13,5%, а средњу стручну спрему 0,5%. Овако висок проценат учитеља са високом стручном спремом последица је дошко-

ловања учитеља са завршеном Педагошком академијом на учитељским факултетима, као и чињенице да су узорак истраживања чинили чланови Савеза учитеља Републике Србије. За истраживање је било значајно утврдити и радни стаж испитаних учитеља, што је приказано у Табели 2.

Табела 2. Радни стаж учитеља

Године радног стажа	f	%
0–9	28	12,6
10–19	103	46,4
20 и више	91	41,0
Укупно	222	100,0

Највећи број испитаних учитеља има више од десет година (46,4%) или има преко двадесет година (41%) радног стажа. Може се закључити да већина учитеља која је учествовала у овом истраживању има дугогодишње радно искуство.

Резултати истраживања

За истраживање је било значајно утврдити из које области предмета српски језик се најпре може достићи напредни ниво. Понуђене су све области предмета у којима постоје нивои, и то: вештина читања и разумевања прочитаног, граматика и лексикологија, књижевност и писано изражавање. Учитељи су имали могућност вишеструког избора, а након тога су рангирали обележено.

Табела 3. Области предмета из којих се најпре може достићи напредни ниво¹

Ранг	Област предмета	Да, може се достићи	
		f	%
1.	Вештина читања и разумевање прочитаног	164	73,9
2.	Граматика и лексикологија	132	59,5
3.	Књижевност	128	57,7
4.	Писано изражавање	126	56,8

¹ У Табели 3 збир прелази 100% због могућности вишеструког избора.

Када је реч о очекивањима испитаних учитеља у вези са постигнућима ученика на напредном нивоу, Табела 3 показује да већина испитаника, њих сто шездесет четири или 73,9%, мисли да ученици могу да постигну највећи успех и достигну напредни ниво у области *Вештине читања и разумевања прочитаног*. Читање и рад на тексту доминирају на часу српског језика будући да је текст полазна основа за стицање знања из готово свих области матерњег језика, као и других предмета. Имајући у виду начин рада који користе и велики избор текстова, како оних који су у програму, тако и оних које учитељи сами бирају, оправдана су очекивања да ће највећи успех ученици достићи на напредном нивоу баш из ове области. Међутим, занимљиво је направити паралелу између очекивања наших испитаника и података добијених ПИСА истраживањем, спроведеним 2009. године, која потврђују очекивања учитеља само када су поједини стандарди ове области у питању, али опомињу када је реч о другима. Рецимо, резултати ПИСА истраживања која су спроведена међу петнаестогодишњацима у свету, и у Србији, показују да су наши ученици поменутог узраста били 2009. године успешнији у односу на податке добијене 2006. године (Павловић Бабић, Бауцац 2010: 252) када је реч о *идентификацији и селекцији информација у тексту* (стандард 1СЈ.3.2.1), али су били мање успешни када је требало *промишљати о тексту и вредновати га, израћи свој суд* (стандард 1СЈ.3.2.7). Ученици из Србије боље се сналазе *са линеарним текстовима* (стандард 1СЈ.3.2.1.) *него са нелинеарним* (стандард 1СЈ.3.2.2. и стандард 1СЈ.3.2.5). Према ПИСА истраживањима, наши ученици су успешнији у раду са традиционалним текстовима који презентују информације у оквиру континуираног текста, док се нешто слабије сналазе са нелинеарним текстовима (као што су, на пример, графикони, табеле, дијаграми, мапе, формулари, рекламне поруке и др.). Најбољи успех ученици постижу у повезивању и интерпретацији информација из

текста, што није довољно да тврдимо да су њихова знања, вештине и навике на напредном нивоу из ове области.

Резултати нашег истраживања показују да су на другом месту по рангирању очекивања у подручју *Граматики и лексикологије*, јер су сто тридесет два испитаника или 59,5% њих мишљења да је успех у овој области могуће достићи када је напредни ниво у питању. Свакако треба похвалити настојање учитеља да очигледном наставом приближе ове појмове и успешно „доведу“ две трећине ученика до напредног нивоа у овој области. Када је *Лексикологија* у питању, богатство речника, животно искуство и љубав према читању кључ су успеха при тумачењу значења речи и њиховој употреби у правом и пренесеном значењу. Стандарди напредног нивоа у подручју *Књижевности*, како истичу наши испитаници, по остварљивости су на трећем месту. Њих сто двадесет осам или 57,7% сматра да је могуће „довести“ ученике до напредног нивоа и у овој области. Узраст о којем је реч карактеришу нестална читалачка интересовања, различити афинитети, разноликост у мишљењу, немогућност потпуне рецепције. Читајући текст, ученици обично тумаче ликове из свог угла, осуђују или оправдавају поступке према личном виђењу. Текст често тумаче у складу са својим искуством и доживљајем дела, што је карактеристика овог узраста. Добијени подаци показују да сто двадесет шест испитаника или 56,8% њих сматра да су најмање остварљиви стандарди напредног нивоа у области *Писаној изражавања*. Мишљења испитаних учитеља потврђују познату чињеницу да ученици овог узраста имају потешкоћа када треба писмено да се изразе, што позива на озбиљно бављење овим проблемом. Имајући у виду реално стање, када је говорна и писана култура ученика у питању (као и речи великог римског беседника Цицерона да је *јовор слика душе*), оправдано можемо бити забринуте: да ли ће недовољно развијене компетенције за усмени или писани говор најмлађих имати ката-

строфалне последице по њихово духовно обликовање, емоционално, естетско и морално васпитање.

За истраживање мишљења учитеља о напредном нивоу постигнућа ученика за крај првог циклуса образовања било је значајно испитати да ли стандарди утичу на рад са ученицима који боље напредују. Учитељи су се изјашњавали о томе да ли стандарди усмеравају наставу ка бољим постигнућима и да ли помажу да се настава индивидуализује и унапреди евалуација ученика. Такође, било је значајно утврдити шта учитељи мисле о стандардима када је реч о уџбеницима, односно да ли и они помажу у реализацији наставе према напредном нивоу стандарда. Једна од важних тврдњи се односи на то да ли учитељи сматрају да већина ученика у њиховом одељењу може да достигне напредне нивое који су предвиђени стандардима постигнућа (Табела 4).

Прва тврдња у рангу односи се на то да ли учитељи сматрају да стандарди усмеравају наставу ка бољим постигнућима ученика. Скална вредност ове тврдње, која износи 4,09, потврђује да учитељи имају позитивна мишљења о томе да им стандарди помажу у настави и да им дају смернице ка различитим нивоима знања. Друга у рангу је тврдња која се односи на индивидуализацију наставе српског језика. Више од половине испитаних учитеља се слаже са тврдњом да им образовни стандарди помажу да се настава осмисли ка индивидуалним потребама и постигнућима ученика. И скална вредност која износи 4,05 доказује да су мишљења учитеља позитивна и да су стандарди образовних постигнућа омогућили већи степен усмеравања наставе ка индивидуалним способностима ученика. Образовни стандарди који имају три нивоа усмеравају пажњу на ученике који брже напредују од својих вршњака. Учитељи имају позитивне ставове и према увођењу стандарда као елементу који значајно доприноси евалуацији напредних ученика. Увођењем ових стандарда учи-

Табела 4. Мишљења учитеља о стандардима постигнућа ученика за напредни ниво

Ранг	Тврдња	Сасвим се слажем	Слажем се	Неодлучан сам	Не слажем се	Уопште се не слажем	Скална вредност
		f %	f %	f %	f %	f %	
1.	Стандарди усмеравају наставу ка бољим постигнућима ученика.	64 28,8%	124 55,9%	25 11,3%	8 3,6%	1 0,5%	4,09
2.	Образовни стандарди ми помажу да индивидуализујем наставу српског језика.	61 27,5%	125 56,3%	25 11,3%	9 4,1%	2 0,9%	4,05
3.	Увођење образовних стандарда значајно доприноси евалуацији ученика који брже напредују.	57 25,7%	110 49,5%	35 15,8%	17 7,7%	3 1,4%	3,91
4.	У уџбеницима српског језика постоје захтеви који одговарају напредним нивоима образовних стандарда.	36 16,2%	119 53,6%	35 15,8%	31 14,0%	1 0,5%	3,71
5.	Већина ученика може да достигне напредне нивое који су предвиђени стандардима постигнућа.	22 9,9%	101 45,5%	36 16,2%	61 27,5%	2 0,9%	3,36

Просечна скална вредност = 3,82

тељи имају јасну представу о томе шта ученик који је напреднији треба да савлада. Прецизно издвојени и набројени стандарди на напредном нивоу помажу учитељима у евалуацији ученичких постигнућа. Уџбеници за српски језик треба да имају диференциране задатке. Подразумева се да су задаци за ученике који боље напредују у уџбеницима усклађени са стандардима за напредни ниво. Учитељи су се изјашњавали о томе да ли има задатака у уџбеницима који одговарају овим стандардима, што би свакако олакшало рад у настави. Из Табеле 4 се види да су се учитељи изјаснили да таквих задатака има у уџбеницима. Занимљиво је како су учитељи рангирани тврдњу која се односи на то да ли већина ученика може да достигне напредни ниво стандарда постигнућа. Очекивано је да око трећина ученика може да достигне овај ниво, а учитељи су неодлучни када је у питању тврдња да већина ученика може да достигне напредне нивое постигнућа. Просечна скална вредност, која из-

носи 3,82, показује да учитељи имају позитивне ставове о улози општих стандарда постигнућа ученика на напредном нивоу. Дакле, учитељи сматрају да им стандарди помажу у усмеравању наставе ка бољим постигнућима ученика, индивидуализацији наставе и евалуацији ученика.

Закључак

Образовни стандарди ученичких постигнућа за крај првог циклуса образовног процеса уведени су да би се подигао квалитет наставе. У оквиру наставе српског језика стандарди су разврстани према областима (говорна култура, вештина читања и разумевање прочитаног, књижевност, писано изражавање и граматика и лексикологија). Све области, осим говорне културе, имају три нивое постигнућа (основни, средњи и напредни). Методичка вредност образовних стандарда јесте преко потребна индивидуализација наставе, која је на овај начин при-

сутна на три нивоа сложености. Тиме се пружа шанса сваком ученику, а посебно даровитом, да достигне највиши ниво и у наставку школовања. Очекује се да ће око 25% ученика постићи напредни ниво који је предвиђен стандардима постигнућа. Мишљења испитаника у нашем истраживању о могућностима остваривања стандарда постигнућа напредног нивоа за српски језик охрабрујућа су, јер им они помажу да квалитетније реализују наставу. Учитељи издвајају напредни ниво у области писменог изражавања као најсложенији, јер је у разредној настави тешко испунити све захтеве који се односе на методологију писмених састава и уопште писменог изражавања ученика. Потврђена је и претпоставка да

учитељима нивои постигнућа помажу у усмеравању напредних ученика и да индивидуализују наставу српског језика. Очекујемо да ће резултати добијени у нашем истраживању – који указују на постојање изразите мотивисаности учитеља да већину ученика, у скоро свим областима српског језика, избором адекватне наставне методологије, успешном применом образовних стандарда и индивидуализацијом наставе, „довеу“ до напредног нивоа – да буду подстицај и предметним наставницима да касније одрже ту заинтересованост самих ученика да раде на себи, продубљују своја знања, усавршавају вештине и умења.

Литература

- Милатовић, В. (2011). *Методика насћаве срјској језика и књижевностйи* (прир. Зорица Цветановић, Валерија Јанићјевић, Вишња Мићић). Београд: Учитељски факултет.
- *Образовни сћандарди за крај основној образовања*. (2009). Београд: Министарство просвете Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања. Преузето 20.08.2013. са: <http://www.rcnis.edu.rs/Za%20download/obrazovni%20standardi.pdf>.
- *Ойшћи сћандарди йосћићнућа – образовни сћандарди за крај йрвој циклуса обавезној образовања – Срјски језик*. (2011). Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања. Преузето 20.08.2013. на: http://www.ceo.edu.rs/images/stories/publikacije/Obrazovni%20standardi%20za%20prvi%20ciklus/Standardi4_srpski_cir.pdf
- Пешикан, А. (2012). „Стандарди у образовању као начин подизања квалитета образовања“. *Иновације у насћави*, 1. Београд: Учитељски факултет.
- Стојановић, Б. (2012). „Наставник између циљева и задатака наставе књижевности и стандарда постигнућа ученика“. У: *Насћава и учење – циљеви, сћандарди, исходи* (395–408). Ужице: Учитељски факултет.
- Pavlović Babić, D., Baucal, A. (2010). „Čitalačka pismenost kao mera kvaliteta obrazovanja: procena na osnovu PISA 2009 podataka“. У: *Psihološka istraživanja*, Vol. XIII (2), 241–260.
- Pavlović Babić, D., Baucal, A. (2013). *Inspiriši me, podrži me, PISA 2012 u Srbiji: prvi rezultati*. Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Београд: Centar za primenjenu psihologiju.

Summary

In Serbian language teaching greatest attention is focused on an average student with the aim is to reach middle level standards. With the aim to improve the quality of teaching and provide conditions for development of advanced students, it is very important to notice what the possibilities of reaching advanced level of standard are. In this paper, from methodical aspect, general standards of achievement for the end of the first cycle of education for the advanced level in Serbian language are analyzed. Methodical basis of the analysis include the effect of the advanced level of standard on planning and realization of teaching, on teachers' motivation for individualization of work and as students' stimulus for better results. Because of great teachers' role, it is important to hear their opinions about students' abilities to achieve advanced levels of standards. Two hundred teachers' opinions are presented in this paper about practical importance of achievement standards in classroom teaching on the basis of a questionnaire. The research results show that, according to teachers' opinions, larger number of students is able to reach the advanced level, and the advanced level in the field of language and lexicology is thought of as the most complex.

Key words: *educational standards, advanced level, Serbian language teaching, students' achievements.*